

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-280>

**THE ROLE OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE
OF A MODERN TEACHER IN THE CONDITIONS
OF TRANSFORMATIONS OF THE EDUCATIONAL PROCESS**

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Yarosh A. O.

*Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor at the Department № 5
Military Institute of Telecommunication
and Information Technologies
named after the Heroes of Kruty
Kyiv, Ukraine*

Ярош А. О.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри № 5
Військового інституту
телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут
м. Київ, Україна*

Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Процеси модернізації, що відбуваються в українському суспільстві, охоплюють сьогодні не тільки політичну, економічну, а й соціальну сферу, важливим компонентом якої є система освіти. Варто зазначити, що модернізація освіти на сучасному етапі відбувається з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх сферах освітнього процесу і, у першу чергу, в навчанні, а з розвитком і поширенням цих технологій виникла проблема формування здатності педагога застосувати їх у педагогічній практиці. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання визначення ролі інформаційно-цифрової компетентності педагога, який міг би протистояти сучасним викликам.

Поняття інформаційно-цифрової компетентності та методика її формування вивчались у роботах В. Бикова, О. Трифанової, В. Сидоренко, О. Спіріна, О. Овчарук, Л. Каштанової, Н. Бахмат, І. Пліш, Ю. Запорожцевої, Л. Петрової.

Виділення інформаційної компетентності як окремої компетентності педагога обумовлено активним використанням інформаційних технологій у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті.

Її важливість підкреслена у законодавчих актах, державних цільових програмах з освіти й інформатизації та освітніх стандартах [1–6].

У умовах глобальної цифровізації освітнього процесу, все більшого значення набуває цифрова грамотність, що являє собою набір вмінь та знань, які є необхідними для ефективного та безпечного використання цифрових технологій та ресурсів мережі Інтернет. Цифрова грамотність має наступні складові: • цифрова безпека – поєднання засобів безпеки, інструментів та набуття звичок, для гарантії його безпеки у цифровому світі; • цифрове споживання – знання та використання інтернет послуг для роботи та повсякденного життя; • цифрові компетентності – навички ефективного використання цифрових технологій [7, с. 63].

На цифровій грамотності базується інформаційно-цифрова компетентність педагога, яка означає здатність та готовність використовувати цифрові ресурси, застосовувати мобільні пристрої, планшети, комп'ютери та хмарні технології у освітньому процесі, а також створювати та ефективно впроваджувати у освітньому процесі можливості цифрового освітнього середовища та всіх його складових [7, с. 63].

Інформаційно-комунікаційна компетентність поділяється на три основні складові: загальна, діагностична, предметно-орієнтована.

Загальна компетентність – це здатність педагога використовувати ІКТ у викладанні навчального предмета й створювати для забезпечення навчально-виховного процесу: таблиці; малюнки; діаграми; презентації; тестові завдання; текстові документи. А це вимагає від педагога також умінь працювати: з електронними базами даних; в локальній мережі; з Інтернет-технологіями; з інтерактивною дошкою тощо [8, с. 6].

Діагностична компетентність допомагає викладачам аналізувати досягнення учнів, студентів у процесі навчання. Викладачі повинні мати здатність здійснювати: моніторинг результатів навчальної діяльності; проміжне діагностування; електронне тестування; прогнозування тощо. Саме ця компетентність надає можливість викладачу самостійно створювати електронні тести й заощаджувати час для перевірки навчальних досягнень школярів або студентів [8, с. 7].

Предметно-орієнтована – пов'язана з використанням педагогами електронних енциклопедій, демонстраційних програм, готових навчальних програмних педагогічних засобів, віртуальних лабораторій, електронних підручників у гармонійному поєднанні

з традиційними методами, формами роботи у своїй професійній діяльності [9, с. 5].

Використання цифрових технологій в освітньому процесі має перейти від стихійних та вимушених обмежень у системний процес, який охоплює усі види освітньої діяльності. Саме тому крім базової інформаційно-цифрової компетентності (вміння працювати з текстовими редакторами, створювати презентації, користуватись окремими додатками у мережі Інтернет тощо) сучасний педагог повинен володіти інноваційними практиками для впровадження таких моделей навчання, як: дистанційне навчання, змішане навчання, асинхронне та синхронне навчання, адаптивне навчання, хмарне навчання, самостійно спрямоване навчання, перевернутий клас, віртуальний клас, система управління курсом (CMS), e-learning платформи, гейміфікація тощо. Перераховані навички повинні засвоїти не тільки молоді педагоги – випускники вищих педагогічних закладів освіти, а й педагоги різних вікових груп та категорій. Тому цифровій підготовці таких фахівців необхідно приділити особливу увагу, надавати можливість постійно підтримувати гранично високий власний рівень завдяки конференціям, практичним семінарам та курсам підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти. Такі форми роботи спрямовані на формування та вдосконалення інформаційної грамотності педагога [7, с. 63].

Виходячи з вищевикладеного, можемо зазначити, що одним із процесів, що характеризують сучасне суспільство, є його інформатизація. Володіння інформаційними технологіями ставиться в один ряд із такими якостями, як уміння читати й писати. Отже, роль інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі на сучасному етапі полягає в тому, що застосування ІКТ – цілком закономірне явище. Використання ІКТ, цифрових освітніх ресурсів у професійній діяльності педагога оптимізує зміст навчання, модернізує методи та форми організації навчального процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищенні ефективності та якості надання освітніх послуг. Разом з тим необхідно відзначити, що формування інформаційно-цифрової компетентності педагога полягає не тільки в оволодінні ним навичками оперування засобами інформаційних технологій, але і у формуванні досвіду застосування ІКТ у своїй професійній діяльності, орієнтованого на сучасні освітні результати.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України № 74/98-ВР від 04.02.1998 р. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.11.2022).
3. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти: Наказ МОНМСУ № 329 від 13.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : Нац. акад. пед. наук України. / за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації. / за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. Київ : Атіка, 2010. 88 с.
7. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти : колективна монографія / за заг. редакцією Л. Г. Петрової. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2021. 300 с.
8. Дегтярьова Г. А. Формування ІКТ-компетентності вчителів-філологів у системі неперервної освіти. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 5. С. 1–13. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/12.pdf
9. Науменко Г. Г. Підготовка вчителя в умовах застосування ІКТ. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2008. № 8(72). С. 6–10.